

Domsagohistorik

Sandvikens tingsrätt

Text: Elsa Trolle Önnerfors

Sandvikens tingsrätt

Mellan 1671 och 1920 utgjorde Gästrikland en enda domsaga. Denna var i sin tur uppdelad i olika tingslag. Till en början hölls ting i samtliga dåvarande socknar, nio till antalet.¹ 1693 slogs socknarna samman till fyra tingslag: Hille och Valbo (tingsplats i Gävle), Hedesunda, Årsunda och Österfärnebo (tingsplats i Rångsta), Hamrånge och Ockelbo (tingsplats i Sundsbro) samt Ovansjö och Torsåker (tingsplats i Ovansjö). 1725 ägde en judiciell förändring rum då Årsunda socken flyttades över till Ovansjö och Torsåkers tingslag.² De fyra tingslagen slogs samman till två 1880. Det östra tingslaget omfattade Hille, Valbo, Hedesunda, Österfärnebo samt Hamrånge socknar. I det västra tingslaget ingick Ockelbo, Ovansjö, Torsåker och Årsunda socknar. Året därpå, 1881, skedde vissa förändringar inom tingslagen. Österfärnebo socken fördes över från det östra tingslaget till det västra. Från västra tingslaget bröts å andra sidan Årsunda och Högby socken.³

Under medeltiden var Ovansjö en centralort för hela landskapet. Ovansjö socken var tidigare Gästriklands största men området minskades under 1800-talet.⁴ Ovansjö hade fungerat som tingsplats sedan slutet av 1600-talet. På 1800-talet användes ett tingshus som låg mitt i samhället.⁵ Den gamla landsvägen gick precis bakom huset, och det före detta gästgiveriet låg cirka hundra meter bort, även detta vid landsvägen. Ovansjö Sparbank övertog huset 1881, då tingsförhandlingarna flyttades till Storvik.

Storvik, som blev tingsställe 1880, växte upp som stationssamhälle då Norra stambanan som invigdes 1875. Bebyggelsen är huvudsakligen från tiden kring 1900 då samhället expanderade som kraftigast. Så var även fallet med tingshuset.⁶ I väntan på att det nya tingshuset skulle bli klart hyrde häradsrätten in sig hos hemmansägaren Per Andersson. Andersson ägde ett hus i Storvik, och tingen hölls i en sal på husets ovanvåning. Tingshuset uppfördes 1880-1881 för det nybildade västra tingslagets räkning, och togs i bruk 1881. Byggnaden låg mitt i samhället, inte långt ifrån järnvägsstationen.

1921 delades Gästriklands domsaga i två nya jurisdiktioner. Det östra tingslaget samt Österfärnebo socken, som brutits ur det västra tingslaget, bildade Gästriklands östra domsaga. Gästriklands västra domsaga utgjordes av det västra tingslaget. Tingsställena låg såsom tidigare i Gävle och Storvik.⁷

Från slutet av 1940-talet hade den offentliga sektorn, och därmed kommunerna, fått allt fler uppgifter: skolan hade byggts ut, socialvården och bostadsbyggandet likaså, för att inte glömma all teknisk service i form av el, avlopp och vatten. I början av 1950-talet genomfördes den så kallade storkommunreformen, och de allra minsta kommunerna försvann. Syftet med reformen var skapa logiska och rationella kommunindelningar. De borgerliga kommunerna skulle vara så pass stora att de kunde erbjuda den service som samhället kunde förvänta sig. Även domsagoindelningen påverkades av kommunförändringarna och rationaliserades. Domkretsarna blev betydligt större än

1 De nio socknarna i Gästrikland var: Hille, Valbo, Hedesunda, Österfärnebo, Hamrånge, Ockelbo, Ovansjö, Torsåker och Årsunda (Almquist s. 423).

2 Almquist s. 423f.

3 K.Br. den 6/2 1880 (Almquist s. 424).

4 *Rundturer*, 1987, s. 62.

5 Se bild i *Ovansjö kommuns slutvinjettskrift*, 1970, s. 6 och 8.

6 *Rundturer*, 1987, s. 64.

7 SFS 1920:649.

vad de hade varit tidigare.⁸

Ytterligare reformer genomfördes på 1960- och 70-talen, då bland annat det gamla stadsbegreppet försvann. 1965 förstatligades rådhusrätterna. I början av 1970-talet trädde även den nya underrättsreformen i kraft. Häradsrätterna och rådhusrätterna försvann och ersattes av tingsrätter. Tingshusbyggnadsskyldigheten upphörde vid samma tidpunkt.

Domkretsarna under Gästrikland östra och västra domsagor delades 1971 upp på två nya tingsrätter, Gävle tingsrätt och Sandvikens tingsrätt (Gävle tingsrätt, se vidare under Gävle tingsrätt). Tingsstället för den nya Sandvikens tingsrätt placerades i Sandviken och tingshuset i Storvik övergavs.⁹ Domkretsen omfattar idag Hofors, Ockelbo och Sandvikens kommuner.¹⁰ Fram till juli 1976 låg Sandvikens tingsrätt under Svea hovrätt, men från och med detta år lades domsagan under Hovrätten för Nedre Norrland.¹¹

Tingsrätten höll till en början sina förhandlingar på stadshuset. På mitten av 1970-talet uppfördes dock ett nytt tingshus vid Jerntorget. Byggnaden togs i bruk 1977. Tingsrätten är granne med både polisen, åklagarmyndigheten, lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten.

Sandvikens tingsrätt

Tingsrättens jurisdiktionsområde

Hofors kommun

Ockelbo kommun

Sandvikens kommun

Ockelbo tingslag¹²

Domsagotillhörighet:	-1693	Med Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo, Hamrånge, Ovansjö, Torsåker och Årsunda tingslag
	1693-1879	Med Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo samt Ovansjö och Torsåkers tingslag
	1880-1881	Med Östra tingslaget (Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo samt Hamrånge socknar) och med Västra tingslaget (Ockelbo, Ovansjö, Torsåker och Årsunda socknar)
	1881-1920	Med Östra tingslaget (Hille och Valbo, Hedesunda, Hamrånge, Årsunda och Högby socknar) och med Västra tingslaget (Ockelbo, Ovansjö, Österfärnebo och Torsåker socknar)
	1921-1970	Västra tingslaget blev en egen domsaga

8 Gästriklands östra domsaga omfattade Österfärnebo, Hedesunda, Årsunda, Valbo, Hille och Hamrånge landskommuner samt Sandvikens stad. I Gästriklands västra domsaga ingick Ockelbo, Järbo, Ovansjö, Hofors och Torsåkers landskommuner samt Storviks köping (SFS 1950:457).

9 När Sandvikens tingsrätt bildades 1971 omfattade domkretsen Sandvikens stad, Storviks köping, Järbo, Ovansjö, Årsunda, Österfärnebo, Hofors, Torsåkers och Ockelbo landskommuner samt den del av Skogs landskommun som motsvarade Lingbo församling (SFS 1969:551).

10 SFS 1982:996.

11 SFS 1976:318

12 Ockelbo utgjorde 1693-1879 ett gemensamt tingslag tillsammans med Hamrånge

Tingsplatser:	1693-1879	Sundsbro
	1880-1970	Storvik

Häradshövdingar:

Samuel Forsell	1680-1709
Carl Arosell	1709-1717
Lars Axel Stiernmarck	1717-1732
Johan Anders Wefverstedt	1732-1735
Herman Malmin	1735-1747
Carl Dahl	1747-1766
Gustaf Gabriel Franc	1766-1774
Johan Magnus Nordin	1774-1777
Magnus Johan Karp	1777-1833
Robert Lönnerberg	1833-1862
Carl Wilhelm Hedenström	1863-1900
David Conrad F. v. Schulzenheim	1900-1919
Karl Gustaf Ragnar Grönhagen	1921-1947
Gustaf Ragnar Gunaeus	1947-

Ovansjö och Torsåker (Torsånger)¹³

Domsagotillhörighet:	-1693	Med Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo, Hamrånge, Ockelbo och Årsunda tingslag
	1693-1879	Med Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo samt Ockelbo tingslag
	1880-1881	Med Östra tingslaget (Hille och Valbo, Hedesunda och Österfärnebo samt Hamrånge socknar) och med Västra tingslaget (Ockelbo, Ovansjö, Torsåker och Årsunda socknar)
	1881-1920	Med Östra tingslaget (Hille och Valbo, Hedesunda, Hamrånge, Årsunda och Högby socknar) och med Västra tingslaget (Ockelbo, Ovansjö, Österfärnebo och Torsåker socknar)
	1921-1970	Västra tingslaget blev en egen domsaga (Gästriklands västra domsaga)

Tingsplatser:	1693-1879	Ovansjö
	1880-1970?	Storvik

Häradshövdingar:

Samuel Forsell	1680-1709
Carl Arosell	1709-1717
Lars Axel Stiernmarck	1717-1732
Johan Anders Wefverstedt	1732-1735

13 Kallades 1725-1879 Ovansjö, Torånger och Årsunda tingslag

Herman Malmin	1735-1747
Carl Dahl	1747-1766
Gustaf Gabriel Franc	1766-1774
Johan Magnus Nordin	1774-1777
Magnus Johan Karp	1777-1833
Robert Lönnerberg	1833-1862
Carl Wilhelm Hedenström	1863-1900
David Conrad F. v. Schulzenheim	1900-1919
Karl Gustaf Ragnar Grönhagen	1921-1947
Gustaf Ragnar Gunaeus	1947-

Litteratur

Almquist, Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954-1955

Ovansjö kommuns slutvinjettskrift: utgiven med anledning av Ovansjö kommuns upphörande den 31 december 1970, Ovansjö 1970

Rundturer: vägvisare till kulturhistoriska sevärdheter i Gästrikland och Hälsingland, Uddevalla 1987, s. 62